

DENİZ HOCA

TYT  
TÜRKÇE  
DERS  
NOTLARI

**Sözcük Türleri**

**VIDEO DESTEKLİ ÇALIŞMA KAĞIDI**

# SÖZCÜK TÜRLERİ

Sözcükler tek başına kullanılabilen anlamı ve görevi bulunan sesler topluluğudur.

Sözcükler asıl bir anlam taşımakla birlikte kullanıldıkları cümlelere göre yani bağlama göre farklı görevler alabilmektedir.

"**Sözcük türleri**" kelimenin cümle içinde yüklendiği göreve göre oluşmaktadır.

Örneğin "**Çok**" sözcüğünü ele alarak kaç farklı görevde kullanılabileceğini görelim:

Seni görmeyi **çok** istemişti. -> *Zarf*

**Çoğu** bize bakıyordu. -> *Zamir*

Öğrencilerin **çoğu** bize bakıyordu. -> *İsim*

**Birçok** öğrenci sınavda başarısız oldu. -> *Sıfat*

Sözcük türleri "**isim soylu sözcükler ve fiil sözcükleri**" olmak üzere iki gruba ayrılır.

## İsim Soylu Sözcükler

- **İsim (Ad):** Varlıkları ve kavramları karşılayan sözcüklerdir.
- **Sıfat (Ön ad):** İsimlerden önce gelip onları belirten ve niteleyen sözcüklerdir.
- **Zamir (Adıl):** İsimlerin yerine geçen sözcüklerdir.
- **Zarf (Belirteç):** Fiilleri ve eylemsileri belirten sözcüklerdir.
- **Edat (İlgeç):** Cümleye çeşitli ilgiler katan sözcüklerdir.
- **Bağlaç:** Cümle ya da sözcükleri bağlayan sözcüklerdir.
- **Ünlem:** Şaşırma, korkma, seslenme vb. duyguları bildiren sözcüklerdir.

## Fiil Olan Sözcükler

- **Fiil (Eylem):** İş, oluş ve hareket bildiren sözcüklerdir.



# İSİM (AD)

Canlı, cansız bütün varlıkları ve kavramları karşılayan, onları ifade etmemizi sağlayan sözcüklere isim ya da ad denir.

İsimler hal eklerini, eşitlik, çokluk, vasıta ve iyelik gibi çekim eklerini alabilirler ve kendi aralarında anlam ilgisi kurarak isim tamlamaları oluşturabilirler.

İsimler çeşitli özelliklerine göre üç ana başlıkta incelenir:

## a.Varlıklara Verilişine Göre İsimler

Özel İsimler

Cins (Tür) İsimler

## b.Varlıkların Oluşuna Göre (Varlıkların Yapısına Göre) İsimler

Somut Ad

Soyut Ad

## c.Varlıkların Sayılarına Göre

Tekil Ad

Çoğul Ad

Topluluk Ad

## A.Varlıklara Verilişine Göre İsimler

**1.Özel İsimler:** Bilinen tek bir varlığı gösteren yani sadece tek varlığa ait olan isimlerdir.

**Örnek:** *Türkiye, İstanbul, Pendik, Kadıköy Lisesi, Ayşe, Mehmet, Marmara Denizi, Ağrı Dağı*

Kişi (şahıs) isimleri, soyadları ve takma isimler: Necati, Yakup, Korkmaz...

Millet, devlet, topluluk boy, oymak isimleri: Türkiye Cumhuriyeti, Oğuzlar

Kıta, bölge, köy, kent, dağ, deniz, ırmak isimleri: Avrupa, Tunceli, Ağrı Dağı

Dil, lehçe, din, mezhep ve tarikat isimleri: Türkçe, İslamiyet

Kurum, kuruluş, dernek, okul, makam işletme isimleri: Fenerbahçe

Saray, köşk, han, kale, köprü, kule, anıt vb. yapı isimleri: Topkapı Sarayı

Kitap, dergi, gazete ve sanat eserlerinin isimleri: Mai ve Siyah, Bilim ve Teknik

**2.Cins (Tür) İsimler:** Aynı türden olan canlı, cansız tüm varlık ve kavramları karşılayan isimlerdir.

Özel isimde **tek bir varlık** zihinde canlanırken cins isimde birbirine benzeyen **birçok varlık** zihinde canlanır.

**Örnek:** *Göz, çiçek, araba, ev, köpek, makas, gömlek...*

**Dikkat!** Bazı cins isimler kullanıma göre özel ad olabilir.

- Sonbahara geldiğimizde **çiçek** solmaya ve yaprak dökmeye başladı. (Burada cins isimdir.)
- Sınıfımızın en başarılı öğrencisi olan **Çiçek**, okula gelmiyordu. (Burada özel isimdir.)

**Dikkat!** Hayvanlara verdiğimiz isimler de özel isim olur: *Minnoş, Boncuk, Maviş, Tekir*

**Dikkat!** “Dünya, ay, güneş” gezegen isimleri coğrafi bir terim olarak kullanılırsa özel isimdir ve büyük harfle başlar ancak terim anlam dışına çıkarsa küçük harfle yazılır.

*Dünya, Güneş* ‘in etrafındaki turunu 365 gün 5 saatte tamamlar.

Üniversiteyi kazandığımı duyduğumda **dünyalar** benim olmuştu.

## ***B.Varlıkların Oluşuna Göre İsimler***

**1.Somut İsim:** Duyu organlarımızla algılanabilen varlıklara verilen isimler somut olarak adlandırılır.

*Soğuk, ekşi, mavi, uzun, elma, araba...*

**2.Soyut İsim:** Beş duyu organımızla algılanamayan, madde halinde olmayan varlıklara verilen adlar soyut isim olarak adlandırılır.

*Mutluluk, akıl, sevgi, anlayış, hasret...*

**Dikkat!** Gerçek anlamına göre somut olan bir ismi cümle içinde soyut anlam kazanacak şekilde kullanmaya “**Soyutlama**”, soyut sözcüğü cümle içinde somut anlama gelecek şekilde kullanmaya ise “**Somutlama**” denir.

*Bu olaydan sonra bana **soğuk** davranarak kendinden uzaklaştırdı.*

*Bu **fikrini** yırtıp çöpe attı.*

*Seher vakti bir **güzele** vuruldum.*

*Bu duruma bir de benim **penceremden** bak!*

## C.Varlıkların Sayısına Göre İsimler

**1.Tekil İsim:** Sadece bir varlığı karşılayan ve çokluk eki olan “-ler, -lar” ekini almamış adlardır:

*Elma, dergi, kalem...*

**2.Çoğul İsim:** Sadece tek varlığı değil birden çok varlığı karşılayan isimlerdir. Tekil ismin sonuna çokluk eki olan “-ler, -lar” getirilerek yapılır:

*Elmalar, dergiler, kalemler...*

**Dikkat!** Her “-ler/-lar” eki çoğul anlamı vermez. Bu ekler çokluk anlamı dışında cümleye çeşitli anlamlar katabilir.

*Bu yaz dayımlar bize gelecek. (Aile anlamı)*

*Almanlar ve Fransızlar birbirlerini pek sevmezler. (Millet anlamı)*

*Bizim kültürümüzde Yunus Emreler, Mevlanalar bitmez. (Benzerlik)*

*Ben yirmi yaşlarındayken hem çalışır hem okurdum. (Yaklaşık anlamı)*

*Kemal Beyler teşrif ettiklerinde toplantı başlayacak. (Saygı anlamı)*

**Dikkat!** “-ler, -lar” çokluk eki özel isimlere geldiğinde kesmeyle ayrılmaz.

*Ahmetler, Ayşeler, Türkler*

**3.Topluluk İsmi:** Çoğul eki almadan, birden fazla varlığın bir araya gelerek oluşturduğu grupları karşılayan isimlerdir. Biçimce tekil, anlamca çoğuldur:

*Ordu, orman, aile, meclis, takım...*

**Dikkat!** Bazı kelimeler ad aktarması (mecazı mürsel) yoluyla topluluk anlamı kazanabilir.

*Bu salonda yüzlerce gösteri yapıldı.*

*Bu oyunuyla salonu ağılatmayı başarmıştı.*



# İSİM TAMLAMALARI

En az iki ismin bir araya gelerek kendi aralarında oluşturdukları anlam ilgisi **isim tamlaması – ad tamlaması** olarak adlandırılır.

→Tamlamalarda birinci isim “**tamlayan**” ikinci isim ise “**tamlanan**” adını alır.

→ Tamlayan ilgi ekini“-in, -ın, -un, -ün”, tamlanan ise iyelik ekini “-i, -ı, -u, -ü” alır.

## TAMLAYAN

Defterin

Bilgisayar

Uçak

## TAMLANAN

ortası

ekranı

kanadı

İsim tamlamaları genel olarak üç başlıkta incelenir.

### 1.Belirtili Ad Tamlaması

### 2.Belirtisiz Ad Tamlaması

### 3.Zincirleme Ad Tamlaması

### 1.Belirtili Ad Tamlaması

Birinci isim tamlayan ekini (-ın,-in,-un,-ün) ikinci isim de tamlanan ekini (-ı,-i,-u,-ü) aldığında bu kelime grubu belirtili isim tamlaması olur.

Öğretmenin evi bu sokak üzerinde.

Babamın arkadaşları bu akşam bize gelecekler.

**Dikkat!** Zamirler de isim tamlamalarında tamlayan ya da tamlanan görevinde olabilir.

•*Onun sesi jüri tarafından beğenilmedi. (Onun: kişi zamiri)*

•*Kitapların hepsini çöpe attı. (Hepsi: belgisiz zamir.)*

**Dikkat!** Tamlanan birden fazla tamlayana ya da tamlayan birden fazla tamlanana bağlanabilir.

Şehrin sokakları, caddeleri, evleri ve çarşısı o kadar düzenli ki...

**Dikkat!** Tamlayan ile tamlanan arasına başka sözcükler girebilir.

Babamın dedesinden miras kalan saati kaybıldı.

**Dikkat!** Bazen tamlayan ile tamlananın cümle içerisindeki yeri değişebilir.

*Soğuğu kötü olur buraların kışın.*

**Dikkat!** Tamlayan eki "-im", tamlanan eki "-ım, -imiz, -iniz, -leri" şeklinde karşımıza çıkabilir.

*Bizim arabamız, onun akrabaları*

## **2. Belirtisiz Ad Tamlaması**

Tamlayanın ek almadığı sadece tamlananın ek aldığı isim tamlamalarıdır.

*Kalem açacağı sınav zamanında kaybolmuştu.*

*Uçak kanadı bir mühendislik harikasıdır.*

*Klavye tuşu çok sağlam yapıdadır.*

**Dikkat!** Belirtisiz isim tamlamasında tamlayan ve tamlanan yer değiştiremez, aralarına sözcük giremez.

## **3. Zincirleme Ad Tamlaması**

Belirtili ve belirtisiz isim tamlamalarının iç içe geçtiği tamlamalardır.

*Okulun konferans salonu bugün doluydu.*

*Edebiyat dersinin sınavı oldukça zordu.*

Tıkla ve izle



## SIFAT (ÖN AD)

İsimlerden önce gelerek onları sayı, renk, durum, hareket, biçim, yer, işaret ve soru yönlerinden tamamlayan; onları niteleyen ve belirten kelime ve kelime gruplarına sıfat denir.

Sıfatlar genellikle isimlerden önce gelir.

Sıfatlar çekim eklerini almazlar.

Güzel araba -> Güzeller araba

Sıfatlar asla tek başlarına bulunmazlar.

### Sıfat Çeşitleri:

1.Niteleme Sıfatları

2.Belirtme Sıfatları

a. İşaret Sıfatı

b. Sayı Sıfatı

c. Belgisiz Sıfat

d. Soru Sıfatı

3.Adlaşmış Sıfat

4.Pekiştirme Sıfatları

5.Unvan Sıfatları



**1) Niteleme Sıfatları:** İsimleri durum, biçim, renk ve unvanlarını bildiren sıfatlardır. (Nasıl?)

*kırmızı kalem*

*yuvarlak silgi*

*dolambaçlı yollar*

*akıllı tahta*

**2) Belirtme Sıfatları:** İsimleri gösterme, belirsizlik, sayı ve soru yoluyla belirten sıfatlardır.

Dörde ayrılır:

**a. İşaret Sıfatı**

**b. Sayı Sıfatı**

**c. Belgisiz Sıfat**

**d. Soru Sıfatı**

## 1. Sayı Sıfatı

İsimleri sayı yönüyle belirten sıfatlardır.

**a. Asıl Sayı Sıfatı:** İsimlerin sayısını belirten sıfatlardır. (Kaç?)

*Üç saat sonra gelecekti.*

**b. Sıra Sayı Sıfatı:** İsimlerin sıralarını, derecelerini belirten sıfatlardır. (Kaçıncı?)

*Kitabın beşinci sayfasında bu konudan bahsedilmiş.*

**c. Üleştirme Sıfatı:** Varlıkların ayrıldığı eşit bölümleri anlatır. (Kaçar?)

*Bu sınavda sıfat ve zamir konusundan altışar soru çıkacak.*

**d. Kesir Sayı Sıfatı:** İsmi oranını ve bütünü bir parçasını gösteren sıfattır.

*Bu sınavda sınıf yüzde yetmiş başarı gösterdi.*

## 2. İşaret Sıfatı

Varlıkların, nesnelere yerlerini işaret yoluyla belirten sıfatlardır:

bu, şu, o; böyle, öyle, şöyle; öteki, beriki; öte, beri; diğer, işte (Hangi?)

*Bu masanın yerini değiştirin.*

*Öteki çocuğu da çağırın.*

*Öbür eve hırsız girmiş.*

## 3. Belgisiz Sıfatlar

Varlıkları, kavramları onlara kesinlik kazandırmadan, yani, aşağı yukarı belirten sıfatlardır:

*Bir, Birkaç, çok, birçok, bazı, tüm, her, bütün, hiçbir, herhangi bir, kimi, birtakım...*

*Tüm öğrenciler karnesini aldı.*

*Bazı insanlar kıymet bilmiyor...*

*Birçok soruyu yanlış yaptım.*

## 4. Soru Sıfatı

İsimleri soru yoluyla belirten sıfatlardır: Hangi, nasıl, kaç, kaçınıncı, kaçar, ne kadar...

**Dikkat!** İsme getirilen soru sıfatlarının cevapları çoğunlukla sıfat olmaktadır.

*Hangi arabayı aldın?*

*Kaçıncı bölümü bitirdin?*

*Bu işten kaçar lira kazandınız?*

## Adlaşmış Sıfat

Niteleme sıfatları bazen çekim eki alarak ya da almayarak niteledikleri ismi karşılayacak şekilde kullanılabilir.

*Yaşlı insanlar çok duygusal olur.*

*Yaşlılar çok duygusal olur.*

*Çalışkan öğrenciler kütüphaneden çıkmıyor.*

*Çalışkanlar kütüphaneden çıkmıyor.*

## Pekiştirme Sıfatları

Niteleme sıfatlarının anlamca güçlendirilmesiyle oluşan sıfatlara "Pekiştirme Sıfatı" denir.

### Pekiştirme sıfatları iki farklı şekilde yapılır:

1) Sözcüğün ilk ünlüsüne kadar olan bölümüne "m, p, r, s" ünsüzleri getirilerek:

• *Masmavi deniz*

• *Yapayalnız adam*

2) Sıfatların tekrar etmesiyle de pekiştirme yapılabilir:

• *Çeşit çeşit bitkiler*

• *Zor mu zor sorular*

## Unvan Sıfatları

İnsan isimlerine eklenen saygı ve tanıtma sözcükleri "Unvan Sıfatı"dır ancak bu sıfatlar da niteleme ön adları olarak kabul görür.

• *Öğretmen Kemal*

• *Direktör Ali Bey*

• *Sultan Selim*

## Küçültme Sıfatı

Sıfat olan sözcüklere getirilen "–ce, -cik, -mtırak, -msi" ekleriyle tam olmayan, tama yakın anlamı kazanan sıfatlara denir.

• *Büyükçe koltuk*

• *Yeşilimtırak bir halı*

• *Güzelce bir ev*

• *Ekşimsi yoğurt*

## Kurallı Birleşik Sıfat

Sıfat tamlamalarının sonuna “-lı, -li, -lık, lik, -sız” eki getirilerek yapılır:

•*Kırmızı başlıklı kız, geniş caddeli sokaklar, üç asırlık hikaye*

Sıfat tamlamasında sıfatla isim yer değiştirilip isme iyelik eki (-ı, -i, -sı, -si) getirilerek birleşik sıfat yapılabilir:

•*Kanadı kırık kuş (kırık kanat), diksiyonu güzel insan (güzel diksiyon)*

## SIFAT TAMLAMASI

Bir ismin önüne gelerek onları çeşitli açılardan niteleyen ve belirten sıfatların isimle birlikte oluşturmuş oldukları söz öbeklerine “*Sıfat Tamlamaları*” denir.

Sıfatların olduğu her yerde mutlaka bir “sıfat tamlaması” vardır.

Sıfat tamlamasında birinci sözcük yani sıfat tamlayan, isim ise tamlanandır.

•*Geniş sınıf*

•*Tüm insanlar*

•*Şu ağaç*

⇒ Sıfat tamlaması için mutlaka bir isim ve onu niteleyen-belirten bir sıfatın olması şarttır.

⇒ Sıfatlar birden fazla ismi belirtebilir-niteleyebilir:

•*Çürümüş elmalar, armutlar ve muzlar çöpe gitti.*

⇒ Bir isme birden fazla sıfat gelebilir:

•*Zeki, çalışkan, uslu ve neşeli bir çocuktü.*

⇒ Sıfatlar bir isim tamlamasının önüne gelebilir.

•*Unutulmaz aşk acısı taşıyor bu yürek.*

## Niteleme sıfatlarıyla oluşan “Sıfat Tamlamaları”

*Yağmurlu havada tüm neşesi kayboluyordu.*

*Çocuk mavi gözleriyle bana bakıyordu.*

## İşaret sıfatıyla oluşan “Sıfat Tamlamaları”

*Bu sorunu en kısa sürede çözmeliyiz.*

*Öteki soruyu çözmeden sınavı bitirmeyin.*

## Belgisiz sıfatlarla oluşan “Sıfat Tamlamaları”

*Bugünlerde bazı öğrenciler okuldan erken çıkmaya başladı.*

*Tüm insanların bu konuda duyarlı olmasını beklemek yanlış.*

## Soru sıfatlarıyla oluşan “Sıfat Tamlamaları”

*Tatilde kaç kitap okuyacağımızı bilmiyorum.*

*Oğlunuz kaçınıcı sınıfta eğitim görüyor?*

## Sayı sıfatlarıyla oluşan “Sıfat Tamlamaları”

*Bu işten kendilerine beşer lira kalmıştı.*

*Bir öğünde üç ekmek yedi.*

## Sıfat fiillerle oluşan “Sıfat Tamlamaları”

*“Anası mezar dikecekmiş”*

*Gelecek günlerde bu konuları tekrar konuşuruz.*

*Yüzündeki tükenmiş ifade her şeyi özetliyordu.*

*Toplantıya sonradan gelen adam ortalığı karıştırdı.*

Tıkla ve İzle

Soru ve Etkinlik

**SIFAT TAMLAMASI**

Sözcük Türleri

2023

**TYT TÜRKÇE**

Deniz Etkinlik

PDF

# ZAMİR (ADIL)

İsim olmadığı halde cümlede bir ismin yerini tutan, kişileri ya da varlıkları karşılayan sözcüklere zamir denir.

**Zamirlerle ilgili bilmemiz gereken iki özellik şudur:**

1. Zamirler ismin yerini tutar ve isim yerine kullanılır.
2. Zamirler isim çekim eklerini alabilirler.

## ZAMİR ÇEŞİTLERİ

- Şahıs (Kişi) Zamirleri
- İşaret Zamirleri
- Belgisiz Zamirler
- Soru Zamirleri
- Dönüşlülük Zamiri
- İlgî Zamiri
- İyelik Zamiri

### 1) Şahıs (Kişi) Zamirleri:

Şahıs yani kişi isimlerinin yerine kullanılan zamir çeşididir.

Şahıs zamirleri şunlardır: Ben, sen, o, biz, siz, onlar.

*Benim bilgisayarım.*

*Sizler, yarınların umudusunuz.*

*Onlarla geçen yaz Bodrum'da görüştim.*

### **DİKKAT!**

⇒ “Sen ve Ben” zamirleri “-e” yönelme hal ekini aldıklarında ses değişimine uğrar ve “Bana, Sana” şeklinde kullanılır.

→ *Bana tüm olanları anlatacaksınız.*

→ *Tatilde sana gelebilirim.*

### 2) İşaret Zamirleri:

İsimleri, işaret yoluyla karşılayan zamir çeşididir.

Başlıca işaret zamirleri: *bu, şu, o, bunlar, şunlar, diğeri, öteki, beriki...*

*Buralarda kiralık ev bulmak oldukça zor.*

*Bu dolap burada kalacak, diğeri aşağıya inecek.*

*Şunları gözümün önünden kaldırın!*

## DİKKAT!

⇒ “O” sözcüğü eğer bir insanın yerine kullanılırsa şahıs, varlıkların yerine kullanılırsa işaret zamiri olur. Bu nedenle “O” sözcüğünün kullanıldığı cümleleri iyi analiz etmek gerek.

*Onu, hastanede çalışırken ziyaret etmiştim. (şahıs zamiri)*

*Sık sık arızalandığı için onu hurdaya kaldırdılar. (işaret zamiri)*

### 3) Belgisiz Zamirler:

Cümlede varlıkları isim, sayı, miktar ve ölçü yönünden belli belirsiz karşılayan zamirlere belirsiz zamir denir.

Başlıca belgisiz zamirler: *biri, birkaçı, hepsi, pek çoğu, pek azı, herkes, bazıları, bazıları, tümü, tamamı, bütünü, bir kısmı, kimi, her biri, başkası, kimisi, kimse, hiçbiri...*

*Hiçbiri daha önce parkuru tamamlayamadı.*

*Birkaçı bahçede top oynuyordu.*

*Tümünü satsak da bu evi almaya yetmiyor.*

*Bazıları bu dünyaya şanslı olarak gelir.*

### 4) Soru Zamirleri:

Adları soru yoluyla karşılayan zamirlerdir.

Asıl soru zamirleri “**kim**” ve “**ne**” sözcükleridir.

Başlıca soru zamirleri: *ne, neyi, neye, neyde, neyden, nereye, nereden, kim, kime, kimde, kimden, hangi, hangimiz, hangileri, kaç, kaç, kaçımız...*

*Hangimiz sevmedik?*

*Kaç sınıfı geçti?*

*Yurt dışından bize ne getirdin?*

*Seni kimler aldı?*

### 5) Dönüştülük Zamirleri:

Yüklemdeki işin özne tarafından yapıldığını bildiren ve kişi zamirleriyle kullanıldığında pekiştirme yapan zamir çeşididir.

Dönüştülük zamiri “**kendi**” sözcüğüdür. Dönüştülük zamiri olan kendi sözcüğüne iyelik ekleri getirilebilir.

*Tek taşıma kendim aldım.*

*Sınıfı ben kendim çalışarak geçtim.*

*Kendisini büyük görme hastalığına yakalanmıştı.*

## 6) İlgî Zamiri:

Türkçede “-ki” eki ilgî zamiri görevinde kullanılabilir.

İlgî zamiri her zaman kelimeye bitişik olarak yazılır.

*Ali'nin evi okula yakın, benimki uzaktı.*

*Bizimki bugün yine sinirliydi.*

## 7) İyelik Zamiri

İsmlere eklenerek o varlığın kime ya da neye ait olduğunu belirten eklerle “İyelik Zamiri” denir.

İsim tamlamasındaki tamlanan sözcüğüne eklenir.

1. *tekil şahıs iyelik eki*: -m → Arabam, Gözüm

2. *tekil şahıs iyelik eki*: -n → Araban, Gözün

3. *tekil şahıs iyelik eki*: -ı, -i, -u, -ü, -(s)ı, -(s)i, -(s)u, -(s)ü → Arabası, Gözü

1. *çoğul şahıs iyelik eki*: -mız, -miz, -muz, -müz → Arabamız, Gözümüz

2. *çoğul şahıs iyelik eki*: -nız, -niz, -nuz, -nüz → Arabanız, Gözünüz

3. *çoğul şahıs iyelik eki*: -ları, leri → Arabaları, Gözleri

Tıkla ve izle 

**ZAMİR**

(AKI)

Zamir Hakkında Her Şey

Sözcük Türleri

2023

**TYT TÜRKÇE**

 

# ZARF (BELİRTEÇ)

Fiilleri, fiilimsileri, sıfatları ya da zarfları; durum, zaman, yer, miktar ve soru yoluyla belirten sözcüklere ZARF denir.

- Tek başlarına kullanılamaz.
- İsim çekim eklerini alamazlar.

## Zarflar ve Çeşitleri

- 1-Durum Zarfı
- 2-Zaman Zarfı
- 3-Yer-Yön Zarfı
- 4-Azlık-Çokluk (Miktar) Zarfı
- 5-Soru Zarfı



## Durum Zarfları

Fiillerin ya da fiilimsilerin, nitelik kesinlik, olasılık gibi çeşitli açılardan durumlarını anlatan ve belirten zarflardır.

Fiillere yöneltilen “**nasıl, niye, neden, niçin**” sorularının cevabıdır.

*Elektrikler kesildiğinden ödevini yapamadı.*

*Sabaha kadar ders çalışarak okula gitti.*

**Dikkat!** İsme nasıl sorusunu sorarsak sıfatı, fiile nasıl sorusunu sorarsak zarfı buluruz.

*Sıcacık bir çorba*

*Gülerek veda etti*

## Zaman Zarfları

Fiilleri ya da fiilimsileri zaman anlamı bakımından belirten zarflardır. Fiil ya da fiilimsiye yöneltilen "**ne zaman?**" sorusunun cevabıdır.

*Bu akşam final maçımız var.*

*Sabahları mutlaka kahvesini içer.*

*O günden sonra kendisini gören olmadı.*

## Azlık-Çokluk (Miktar) Zarfları

Fiilleri, fiilimsileri, sıfatları ve kendisi gibi zarf olan kelimeleri miktar yönünden belirten sözcüklere

"**azlık-çokluk ya da miktar**" zarfı denir. (az, çok, biraz, pek, epey, bayağı)

"Ne kadar?" sorusunun cevabıdır.

*Çok okur fakat az konuşurdu.*

*En güzel kıyafetini giymişti.*

**Dikkat!** "Daha" sözcüğü "henüz – hâlâ" anlamlarında kullanılırsa zaman zarfı olur.

*Daha hızlı yürüyerek yetişmeye çalışıyordu. (Henüz anlamında kullanılmadığından zarf değildir.)*

*Daha tatil bitmemişti. (Henüz anlamında kullanıldığından zarftır.)*

## Yer Yön Zarfları

Fiil ve eylemsileri yer ve yön bakımından belirten zarf çeşididir.

“İçeri, dışarı, aşağı, yukarı, ileri, geri, öte, beri” en sık kullanılan yer yön zarflarıdır.

"Nereye?" sorusunun cevabıdır.

*Aşağı tükürsen sakal, yukarı tükürsen bıyık.*

*Biraz geri gider misin?*

**Dikkat!** Yer-yön bildiren sözcükler ek almazlarsa zarf olabilirler.

Yer yön zarflarına çekim eki getirildiğinde zarf görevinden çıkar ve cümlede dolaylı tümleç görevinde kullanılırlar.

*Bu gürültüyü duyunca yukarı çıktı. (zarftır)*

*Bu gürültüyü duyunca yukarıya çıktı. (cümlede dolaylı tümleç görevini üstlenmiştir.)*

*Yukarı mahallede kavga çıktı.*

*(Burada ismi belirttiğinden sıfat olmuştur.)*

## Soru Zarfları

Fiilleri ve eylemsileri soru bakımından belirten zarf çeşididir.

"Nasıl, ne kadar, ne zaman, niçin, neden, niye, ne"

*Geziye ne zaman çıkarız?*

*Bizi nasıl buldun?*

*Mesajıma niçin geri dönüş yapmadın?*

**Dikkat!** "Ne" sorusu "niçin?" anlamında kullanıldığında zarf olur.

*Ne dönüp duruyor havada kuşlar?*

## EDAT (İLGEÇ)

Tek başına herhangi bir anlam taşımayan, ancak cümle içerisinde kullanıldıklarında diğer isim ya da isim soylu sözcüklerle anlam ilgisi kurulabilen kelimelere “**Edat**” denir.

### Edatlarla ilgili bazı özellikler:

- Edatlar tek başına kullanılamaz.
- Genellikle kendinden önceki sözcükle bir ilgi kurar.
- Sözcükler arasında **benzerlik, neden, amaç, eşitlik, yön** ilişkileri kurar.
- Başka bir sözcükle grup kurarak sıfat ya da zarf olabilir.
- Cümleden çıkarıldığında anlam ya bozulur ya da değişir.

### Başlıca edatlar şunlardır:

*için, ile, gibi, kadar, göre, doğru, başka, dolayı, beri, ötürü, öte, yana, itibaren, nazaran, sanki, üzere, rağmen, sadece, yalnız, dek, karşı, karşın, dolayı, ancak...*

## GİBİ

En yaygın olan edatların başında gelen «Gibi» edatı, daha çok benzerlik ve karşılaştırma anlamı katar.

*Senin gibi birisini daha önce hiç görmedim. (Karşılaştırma)*

*Zenginler gibi para harcıyordu. (Benzetme)*

## İLE

Cümlede beraberlik ve vasıta(araç) anlamlarıyla kullanılır.

*Bisikletle sahilde dolaştık. (Vasıta)*

*Teyzemle tatile gittik. (Beraberlik)*

## ANCAK – YALNIZ

Birçok görevde ve anlamda kullanılan edattır.

### Dikkat!

Eğer “Ancak-Yalnız” sözcükleri *ama-fakat* anlamlarında kullanılırsa bağlaç; sadece, bir tek anlamlarında kullanılırsa edattır.

*Okula geleceğim yalnız derslere girmek istemiyorum. (Ama -> Bağlaç)*

*Bu gece yalnız kitap okumak istiyorum. (Sadece -> Edat)*

## KADAR

Bu ilgeçlerin en önemli kullanım şekli miktar belirtmesi ve karşılaştırma yapmasıdır.

*Onun kadar çalışkanını görmedim. (Karşılaştırma)*

*Ben gelinceye kadar sessizce oturun. (Zaman)*



## İÇİN

İçin ile birlikte “*diye, dolayı, üzere*” gibi edatlar cümle içerisinde amaç, sebep bildirirler.

*Buraya gelmek için birçok şeyden vazgeçtim. (Amaç)*

## GÖRE

Cümle içerisinde “*uygun, karşılaştırma, görüş ifade etme*” gibi birçok anlamda kullanılabilir.

*Ona göre yaptığımız her şey yanlıştı. (Görüş)*

*Diğerine göre daha zayıftı. (Karşılaştırma)*

## KARŞI

Yer, yön, zaman, karşılaştırma bildiren edatlardır.

*Yüzünü ormana karşı dönmüştü. (Yer-yön)*

*Sabaha karşı büyük bir deprem olmuştu. (Zaman)*

## BAŞKA

Başkanın edat oluşturabilmesi için -den başka şekilde kullanılması gerekir. Sözcüğe "dışında, hariç" anlamı katar.

*Parayı ödemekten başka bir çözüm yolu bulamadım.*

## KARŞIN-RAĞMEN

Karşılık, karşın, rağmen edatları aynı anlamda kullanılan edatlardır.

*Ricasına rağmen onu evden almadı.*

## SANKİ

Cümle içerisinde benzerlik, tahmin anlamlarında kullanılan ilgeçlerdir.

*Sanki olaylar büyücek gibi. (Tahmin)*

## BAĞLAÇ

Cümle içinde aynı görevde olan ya da anlamca birbiri ile ilgisi bulunan sözcükleri, sözcük gruplarını, anlam bakımından birbiriyle ilgili cümleleri bağlayan sözcüklere “**bağlaç**” denir.

### *Bağlaçların Özellikleri*

- Edatlar gibi tek başına kullanıldıklarında anlam taşımazlar.
- Eş görevli sözcükleri, ögeleri ve cümleleri birbirine bağlama gibi görevleri vardır.
- Başka sözcükler gibi farklı görevlerde kullanılamazlar.

Başlıca bağlaçlar şu şekildedir: *ve, veya, ya, ya da, yahut, veyahut, de, bile, dahi, ki, ile, yalnız, ancak, ama, fakat, lakin, ne var ki, kaldı ki, bile, hele, üstelik, bir de, öyle ki, madem, mademki, meğer, meğerki, meğerse, yeter ki, öyleyse, oysa, oysaki, ise, halbuki, çünkü, hatta, yoksa, gerek... gerek, ister... ister, olsun... olsun, ne... ne, ya... ya, hem... hem, bir... bir*

## “VE” Bağlacı

En çok kullanılan bağlaçların başında yer alan “ve” bağlacı Arapça kökenlidir. Aynı görev ve türdeki sözcükleri bağlama görevindeki sıralama bağlaçlarındanır.

*Edebiyat ve matematik derslerinden yüksek notlarla geçmiştim.*

*İstanbul ve Ankara bu anlamda ön plana çıkan şehirlerimiz.*

## “İLE” Bağlacı

Eş ve yakın anlamlı sözcükleri birbirine bağlayan sıralama bağlacıdır. Genellikle cümle içinde “ve bağlacı” ile eş değerdedir.

*Yaşamak ile ölüm arasında ince bir çizgi vardır.*

*Fizik sınavını beşle yedinci dersin ortasında yapabiliriz.*

**Dikkat!** "İle" sözcüğü yerine "ve" getirilebildiğinde bağlaç, getirilmediğinde edat olur.

## (DA) “DE” Bağlacı

Getirildiği sözcüğün anlamını güçlendiren “de-da” bağlacı pekiştirme bağlacı olarak tanımlanır. Bu bağlacın sadece “da” ya da “de” şeklinde kullanımları mevcuttur.

*Ankara’ya gidecek otobüste ben de vardım.*

*Sonunda kimyadan da geçtim.*

*Çocuk acıkınca ağladı da ağladı.*

**Dikkat!** "de, da" bağlacı cümleden çıkarıldığında genellikle cümlenin anlamı bozulmaz ancak bulunma hal eki olan "-de, -da" cümleden çıkarıldığında anlamda bozulma meydana gelir.

## “Kİ” Bağlacı

Sözcüklerden ayrı bir şekilde yazılan “Ki” bağlacı farklı öğeleri birbirine bağlar, iki cümle arasında amaç-sonuç, neden-sonuç gibi anlamlar katar ve bağlaç olan "ki" her zaman ayrı yazılır.

*Ders çalışmalısın ki sınıfı geçbilesin. (Amaç-sonuç)*

*Çaba göstermiyor ki öğrensin. (Neden-sonuç)*

**Dikkat!** Bağlaç olan "ki"den sonra genellikle "-ler" ekini getiremeyiz. Bu şekilde bağlaç olup olmadığını anlayabilirsiniz.

**Dikkat!** Türkçede “Ki”nin (Sıfat-ilgi zamiri-bağlaç) üç farklı görevi olduğundan bunları birbirleriyle karıştırmamalıyız.

Yalnızca bağlaç olan “ki” ayrı yazılmaktadır.

*Benimki dün akşam bozuldu. (ilgi zamiri)*

*Koridordaki öğrenciler içeri girsin. (Sıfat)*

*Öyle bir geçer zaman ki... (Bağlaç)*

## “ÇÜNKÜ” Bağlacı

Bir açıklama yapmak, bir sebep göstermek için kullanılan bağlaçlardandır.

*Seni aramadım **çünkü** telefonumu kaybetmiştim.*

*İslandım **çünkü** yanıma şemsiye almamıştım.*

## “İSE” Bağlacı

Cümleler arasına karşılaştırma ve pekiştirme anlamı katan bağlaçtır.

*Antalya'da hava 18 derece, İstanbul'da **ise** 4 derecemiş.*

*Bizim okul saat 7'de, Aslı'nunki **ise** 8'de başlıyor.*

**Dikkat!** "İse" bağlacı genellikle ek fiil ile karıştırılmaktadır. Ek fiil olan "ise" koşul bildirirken bağlaç olan "ise" karşılaştırma yapar.

*Bozulursa yenisini alırım. (Şart= Ek Fiil)*

## “Ya.... ya” Bağlacı

Bu bağlaç iki cümlenin karşılaştırılması, iki cümledeki yargılardan birini seçme anlamı katar.

***Ya** bu deveyi gütmeli **ya** bu diyardan gitmeli.*

## “AMA” Bağlacı (Zıtlık Bildiren Bağlaçlar) (Yalnız, Ancak, Fakat, Lakin Bağlaçları)

Aralarında bir karşıtlık bulunan cümleleri, yargıları birbirine bağlayan bağlaçlardır.

Bu anlamda kullanılan bağlaçlar “Ama, fakat, yalnız, ancak, lakin, ne var ki, halbuki, ne yazık ki, buna karşılık, buna rağmen...” şeklindedir.

Bu tür bağlaçların bir kısmının üzerinde zıtlık anlamı bulunmaktadır.

*Çok bakınmış **ama** aradığı kişiyi bulamamıştı.*

*Oraya uçakla gelecektim **fakat** biletim iptal oldu.*

***Halbuki** ailesinin durumu iyiydi.*

**Dikkat!** “Yalnız ve Ancak” sözcükleri “**Sadece**” manasında kullanılıyorsa edattır.

*Bu dosyayı yalnız Mert açabilir.*

*Bu dosyayı inceledim, yalnız bir şey anlamadım.*

## “OYSA – OYSAKI” Bağlaçları

Yine cümleler arasında karşıtlık ilgisi kuran bağlaçlardandır.

*Yalnız takılmaktan hoşlanıyordu, oysaki çevresi oldukça genişti.*

*Kargo bizi evde bulamamış, oysa tüm gün evdeydik.*

## “Hem...hem” Bağlacı

Cümleleri eşitlik ve birlikte olma ya da bazen de karşıtlık üzerinden birbirine bağlayan bağlaçtır.

*Hem konuşur hem de itiraz ederdi.*

## “Ne...ne” Bağlacı

Ya görevdeş ya da zıt anlamlı sözcükler arasında kullanılan bir bağlaçtır.

*Ne çalışır ne de umursardı.*

## ÜNLEM

Acı, üzüntü, korku, sevinç ve şaşma gibi aniden ortaya çıkabilen duyguları ifade eden kelimelere **ünlem** denir.

Tek başına kullanıldıklarında pek bir şey ifade etmeyen ünlemlerden sonra çoğu zaman ünlem işareti (!) konulmaktadır.

Birine seslenmede kullanılan sözcükler de ünlem olarak kabul edilir.

Bu nedenle ünlemleri, seslenme ve duygu ünlemleri diye iki başlıkta inceleyebiliriz:

### Seslenme Ünlemleri

Ey!  
Hey!  
Şist!  
Hişt!  
Hu!  
Bre!  
Hoppala!  
Hop!

### Duygu Ünlemleri

Aman!  
Ay!  
Aaaa!  
Tüh!  
Eyvah!  
Of!  
Vah!  
Be!  
Ha!  
Oooo!  
Oha!  
Eh!

Yan tarafta yer alan ünlem örnekleri dışında aşağıda yer alan sözcükler de ünlem olarak kabul görür.

**Hay hay! Dur! Sakın! Heyhat!  
Yazık! Güm! Pat! Miyav! Çat! Tıs!**

Aşağıdaki Bağlantılardan "Türk Dili ve Edebiyatı" Ders Konularına, Etkileşimli Notlara ve Dosyalara Ulaşabilirsiniz.

- ⇒ **Türkçe Ders Konuları**
- ⇒ **Edebiyat Ders Konuları**
- ⇒ **TYT Türkçe PDF Notlar**
- ⇒ **AYT Edebiyat Notları PDF**
- ⇒ **Edebiyat Ders Notları PDF**
- ⇒ **9. Sınıf Edebiyat Notları**
- ⇒ **10.Sınıf Edebiyat Notları**
- ⇒ **11.Sınıf Edebiyat Notları**
- ⇒ **12.Sınıf Edebiyat Notları**
- ⇒ **Sınav Hazırlık Videoları**
- ⇒ **Ders Videoları**

